

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quęstio quinta. Vtrum Deus agat es necessitate iniustitię.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

sita, naturales verò non, sed Deus est sic determinatus ad agendum quod agit, quod non potest illud non agere, et go &c. Maior patet, sed minor probatur, quia Deus producit res per voluntatem, sed Deus de necessitate vult quicquid vult, nec potest non velle, quare &c. Minor huius prosyllogismi adhuc probatur, quia si illa quae Deus vult non velle de necessitate, sed posset ea non velle, sequeretur quod voluntas eius posset esse indifferens ad velle & nolle. Hoc autem est inconueniens, quia tunc oporteret quod determinaretur ab alio, & etià quod actus eius differret realiter ab ipsa, quare &c.

2 Item Dionysius 2. ca. de diu. no. assimilatur diuinam actionem illuminationi dicens, quod sicut sol non ratiocinans neque eligens radios suos diffundit, sic diuina voluntas se diffundit in omnia entia, sed agere sine ratiocinatione & electione est agere ex necessitate naturae, ergo &c.

3 **S E D C O N T R A.** Illud quod agit ex necessitate naturae statim cum est productum effectum suum, nisi sua virtus sit imperfecta, vel sua actio successiua, sed virtus diuina est ab aeterno perfecta. Actio autem qua producit res est subita, & non successiua, ergo si Deus ageret ex necessitate naturae, ab aeterno produxisset res, quod falsum est.

4 **R E S P O N S I O.** Deum agere ex necessitate naturae potest dupliciter intelligi secundum duo in quibus differret agens naturale ab agente per artem seu a proposito, vnum est quod agens per artem praecognoscit quod agit, naturalem verò non. Aliud est quod agens per naturam quantum est de se non potest non agere, agens verò per artem, siue a proposito agit liberè, & potest non agere. Si ergo intelligatur quaestio quo ad primum modum, scilicet an deus producat res ex necessitate naturae, sic quod natura eius sit principium producendi res secundum se non vt praecognoscens eas, sic dicendum est quod non, imò quicquid producit praecognoscit, & eius praecognitio per se praexigitur ad productionem creaturarum. Et quia illud fuit sufficienter probatum prius dist. 35. Ideo ad praesens nihil plus dicitur de hoc.

5 Si autem quaestio intelligatur quo ad secundum modum, scilicet, vtum deus producat res ex necessitate naturae non quidem absque praecognitione & volitione, sed quia vult ex necessitate eas producere, nec potest non velle producere. Hoc modo posuerunt aliqui Philosophi Deum producere res ex necessitate naturae, quia quicquid vult, vult de necessitate absoluta, non solum bonitatem suam sed alia propter ipsam.

6 Istud autem non videtur verum, nec est fidei consonum, quia si deus vult de necessitate alia a se, aut vult ea tanquam finem, aut propter alium finem, non potest dici quod velit ea tanquam finem, quia sicut Dei potentia est primum principium omnium entium, sic diuina bonitas est omnium finis, vt patet lib. 2. d. 1. q. 6. Item nec vult ea de necessitate propter bonitatem suam, cuius ratio est, quia volentem aliquem finem non est necesse velle illa sine quibus ille finis potest haberi, & habitus conseruari, sed sine rebus causis diuina bonitas perfectissimè, & plenissimè habetur, & habita conseruatur, creaturae enim solum sunt manifestatae condecens bonitatis diuinae: ergo Deum volentem bonitatem suam non est necesse velle alia propter ipsam, sed libere vult, & potest ea non velle.

7 **A D P R I M V M** argumentum dicendum per interemptionem minoris, tam syllogismi principalis, quam prosyllogismi, quia deus potest non facere & non velle quod vult, ita quod voluntas sua est indifferens ad velle & nolle quodcumque aliud a se, nisi quod distinguendum est de indifferencia, quia aliquid potest esse indifferens ad aliqua dupliciter. Vno modo sic, quod non est in actu alicuius eorum, sed est mere in potentia contingenter ad vtrumque, vt Sorites stans est mere in potentia ad sedendum vel currendum. Alio modo aliquid est indifferens ad plura sic, quod est sub vno eorum, sed quia sibi secundum se & absolute considerato non repugnat oppositum, ideo dicitur secundum se indifferens ad vtrumque, & istud potest esse dupliciter. Vno modo sicut subiectum ad actus oppositos realiter ab ipso differentes, sicut Sorites est indifferens de se ad sedere vel currere, dato quod actu sit sub altero eorum, & hoc modo voluntas diuina non est indifferens ad velle & nolle cum ipsa sit realiter suus actus. Alio modo est aliquid indifferens

ad plura non per modum subiecti ad actus sibi inherentes, sed per modum potentiae respectu obiectorum in quae potest per actum suum tendere vel non tendere quantum est de se, licet actu tendat in vnum eorum determinate, & hoc modo voluntas diuina, & suum velle quod est idem cum ea, est indifferens ad omnia volita creata. Et quod dicitur contra hoc, quia illud quod est indifferens ad plura, indiget determinari per aliud, & si est indifferens ad plures actus, differret realiter ab vtroque. Dicendum quod illud quod est indifferens ad plura quorum neutrum habet, indiget determinari ad alterum, sed si habeat alterum ipsorum actu si tamen indifferens sit per modum subiecti ad actus differentes a subiecto, licet tale non indiget determinari, quia iam alterum habet determinate, tamen tale habet causam inherenciae illius actus differentis. Si verò indifferens sit ad plura quorum vnum actu habetur, sed non repugnat ei secundum se & absolute oppositum, nec est in differentia per modum subiecti ad actus inherentes, sed per modum potentiae, vel actus ad diuersa obiecta, tale non indiget determinari, quia iam determinatum est, nec habet causam alicuius sibi inherents, quia nihil sibi inheret, & talis est indifferencia voluntatis diuinae ad diuersa volita, quia ab aeterno vult vt determinate, & liberè, propter quod oppositum non repugnat, nec est in differentia voluntatis ad actus differentes sibi inherentes, vt subiecto: sed est in differentia potentiae & actus indifferens ab ea ad diuersa obiecta, & ideo non indiget determinari ab alio, nec habet causam alicuius sibi inherents.

8 Ad secundum dicendum, quod non est intentio Dionysii assimilare diuinam actionem illuminationi quantum ad necessitatem, sed quantum ad vniuersalitate: unde sic non reduplicat illud quod dixerat, non ratiocinans, neque eligens, sed assimilatur in hoc quod bonitas Dei diffundit seipsum, quia ipsa tendit in omnia, sicut lux solis in omnia sensibilia sibi supposita, ideo non valet.

QVÆSTIO QVINTA.

Vtrum deus agat ex necessitate iustitiae.

Tho. 1. q. 21. ar. 1.

Postea quaeritur, vtum deus agat ex necessitate iustitiae. Et videtur quod sic, quia vt dicitur prime Tim. 2. deus seipsum negare non potest, sed seipsum negaret si secundum iustitiam non ageret cum ipse sit iustitia, ergo solum potest agere quod iustum est.

2 **I N C O N T R A R I V M** est, quia si deus ageret ex necessitate iustitiae non posset gratis esse misericordia alicui condonare totam peccatum ei debitam. Hoc autem est inconueniens, ergo &c.

3 **R E S P O N S I O.** Deum agere ex necessitate iustitiae potest dupliciter intelligi. Vno modo quod nihil potest fieri quin sit factum esset, iustum esset, vel potest intelligi quod ex iustitia sua sic determinetur ad aliquid faciendum quod non possit illud omittere, vel facere oppositum. Si primo modo, adhuc distinguendum est de iustitia, quia vel sumitur largè pro condecencia, & iustum pro eo quod decet, vel strictè prout respicit debitum obligationis. Si primo modo sic deus operatur ex necessitate iustitiae, quia nihil potest facere quin si faceret, esset iustum (hoc est condecens.) Cuius ratio est quia illud quod fit secundum conuenientiam finis ad quem est, fit iustum (id est, decens) sed quicquid deus potest facere si fieret, secundum quod fieret congruit bonitati diuinae ad quam ordinaretur vt ad finem, nam bonitas diuina est regula omnium quae deus agit sicut in omnibus operabilibus finis est principium (vt dicitur 2. Phy.) ergo quicquid deus potest facere si fieret iustum esset, hoc est condecens. Si verò iustitia accipitur strictè prout includit debitum obligationis, sic deus nihil agit ex necessitate iustitiae, quia in deo nulla est obligatio ad creaturas, neque ad producendum eas (vt essent) neque ad conseruandum eas.

4 Si autem quaestio intelligatur secundo modo scilicet quod deus ex iustitia sic determinetur ad aliquid faciendum quod non possit illud omittere, vel facere oppositum, sic dicendum est quod deus non operatur ex necessitate iustitiae, quia vt prius visum est vel iustitia accipitur strictè prout includit debitum obligationis, & sic constat quod deus non determinatur ex iustitia ad aliquid faciendum, imò nihil facit hoc modo iustum, quia non est obligatus

Th. 1. q. 26.
art. 5.

ad aliquid faciendum. Vel accipitur iustitia pro conde-
centia, & iustum pro eo quod decet, & sic quicquid Deus
potest facere si fieret esset iustum (hoc est concedens) tas
men ex iustitia sic accepta non necessitatur ad aliquid fa-
ciendum quin possit illud ommittere. Cuius ratio est quia
ista decetia attenditur ex cōuenientia rei ad suum finem
vt dictum est, sed Deus volendo bonitatem suam nō neces-
sario vult alia que ordinantur ad ipsam tanquā ad finem
vt probatum fuit supra, ergo decentia rei ad finē non nes-
cessitat Deum ad aliquid volendum, vel faciendum, quin
possit illud nolle & ommittere. Similiter pro parte respon-
dendum est ad illud vtrum Deus possit facere quæ nō fa-
cit, vel quæ non vult, quia deus nihil potest facere quin si
faceret, esset ab eo factum & volitū, Deus tamen potest fa-
cere multo plura quā sint illa quæ facit aut que vult face-
re, & intelligo illud de potentia absoluta qua Deus potest
facere quæcunq; contradiccionem non implicant.

5 AD ARGUMENTVM in oppositum dicen-
dum quod quicquid Deus facit totum facit secundum ius-
titiam, quæ est quedam condecencia, & hoc modo iustus
est, quia non facit nisi quod condecet, & sic seipsum non
negat, sed nihil facit secundum iustitiam quæ importat
debitum obligationis, quia vt sic iustus non est, eo quod
nulli est obligatus, neutro ergo modo necessitatur ad
agendum secundum iustitiam.

DISTINCTIO XLIII.

Sententia literæ Magistri in generali & speciali.

Nunc restat. Superius determinauit Magister errorē
limitantium potentiam diuinam quātum ad facien-
da. Hic excludit errorem eorum quātū ad qualitatem
faciendorū. Et diuiditur in tres. Primō excludit errorem
ponentium quod Deus non potest facere meliora quā
facit. Secundo determinat vtrum meliori modo possit fa-
cere quā facit. Tertio determinat siue remouet quen-
dam alii errorem incidentem. Secūda ibi, post hæc scien-
dum. Tertia ibi, præterea solet quæri. Prima diuiditur in
duas. Primō ponit rationē errorum. Secundo obicit in
contrariū pro veritate. Secūda ibi, verum hoc habemus
ab eis. Et hæc est diuisio & sententia lectiois in generali.

2 In speciali verō sic procedit, & proponit primo quod
quibusdam videtur Deum non posse facere res meliores
quā facit, quia si posset, & nō faceret, inuidus esset. Et vi-
detur argumentum sequi, quia supra arguit Aug. de Deo
patre, quod si potuit generare filium sibi æquale & nō ge-
nerauit, inuidus fuit. Et Magister respondet quod nō est
similis ratio vel argumētatio. filius enim est de substantia
patris, nō autem creatura. Postea probat quod Deus pos-
sit facere res meliores quā sunt, quia si nō potest, aut ideo
est, quia creatura est summe bona (quod falsum est) quia
sic creatura creatori æquaretur, aut quia creatura non est
capax talis bonitatis, & hoc non obstat, quia potest ei ma-
iorem capacitatem dare, & ita potest meliora facere quā
facit. Postea quærit, vtrum Deus possit meliori modo facere
quæ facit: & dicit qd si modus ad sapientiā referatur non
potest Deus meliori modo facere, si verō modus faciēdi
ad rem ipsam referatur, maiori & æquē bono modo &
minus bono modo potest Deus facere res. Postea quærit,
vtrum Deus possit quicquid potuit, & ostendit quod nō,
quia potuit incarnari & nasci, modo autem non potest.
Et respondet quod sicut omnem scientiam quam habuit
habet modo, nō tamen eodem modo respectu rerum sci-
tarum, propter earum variationem, ita omnem potētiā
quam habuit, habet modo, non tamen possibile eodem
modo se habet. Vnde potentia Dei semper se extendit ad
assumptionem, tamen quod semel assumptum est, non po-
test iterum de nouo assumere, sed per eandem potētiā
per quam potuit incarnari potest modo incarnatus fuis-
se, &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Deus potuerit facere aliquam vnam
& eandem creaturam meliorem
quā fecerit.

Th. 1. q. 25. art. 6.

Circa distinctionem istam quærentur tria. Primū est,
vtrum deus potuerit facere aliquam vnam & eādem
creaturam meliorem quā fecerit. Secundum est, vtrum
data quacunq; creatura Deus possit facere aliam perfe-
ctiorem secundum speciem (ita vt non sit status in perfe-
ctionibus specificis, sed sit processus in infinitum.) Ter-
tium est vtrum Deus possit facere vniuersum melius quā
fecerit. Ad primum sic proceditur. Et arguitur qd deus nō
potuerit facere vnam & eandem creaturā secundum nu-
merum meliorem quā fecerit, quia effectus qui produci-
tur ab aliqua causa secundum totam virtutem causæ non
potest ab ipsa meliorari, sed quælibet creatura produci-
tur a Deo secundum totam suam virtutem, nam secun-
dum partem produci non potest (cum partē non habeat)
ergo &c.

2 Item quod est optimum meliorari non potest, sed
quæ Deus facit sunt optima Gen. 1. Vidit deus cuncta que
fecerat, & erat valde bona, ergo &c.

3 IN CONTRARIVM est, quia quicquid potest
natura, potest & Deus, & adhuc amplius, sed opere natu-
ræ res melioratur sicut homo de pueritia mutatur in me-
lius, scilicet in iuuentutem, ergo &c.

4 RESPONSI O. Dicendum quod cum sit duplex
bonitas rei, sicut est duplex entitas, scilicet essentialis &
accidentalis, loquendo de bonitate accidentalis deus po-
test facere multas creaturas meliores quā sunt, Cuius ra-
tio est, quia Deus potest facere quodcunq;, quod nō repu-
gnat naturæ rei, sed multis rebus non repugnat habere
plures perfectiones accidentales quā habeant, istas etiam
quas habent possunt habere intensiori modo, ergo Deus
potest multas creaturas meliorare accidentaliter.

5 Si autem loquamur de bonitate essentiali, aut loqui-
mur de creatura proprie dicta, quæ est substantia cōpleta
per se sumpta, aut de creatura largē sumpta quæ includit
omnem naturā creatam, siue sit substantia, siue sit accidēs.
Primo modo accipiendo creaturā, s. pro substantia cōple-
ta, & per se subsistente. Dicendum qd talis nō potest melio-
rari quātū ad bonitatem essentialē & intrinsecā, quod pa-
tet, quia si Deus posset facere aliquā creaturam meliorem
quā sit quātū ad bonitatem essentialē, hoc esset vel ad-
dendo nouam perfectionem, aut intendendo præexisten-
tem, non addendo nouam perfectionē, quia sicut dicitur
3. meta. species rerum sunt sicut numeri, in quibus addita
vel subtracta vnitate mutatur species, sic addita vel sub-
tracta quacunq; perfectione essentiali a re variatur ne-
cessario species rei, nec melioratur res præexistens, sed sit
noua res & præexistens corrumpitur. Vnde sicut non po-
test fieri quod ternarius manens ternarius habeat plures
vel pauciores vnitates quā tres, sic nō potest fieri quod
res aliqua manens eadē habeat successiuē plures vel pau-
ciores perfectiones essentialis, igitur nulla substantia po-
test meliorari per additionem nouæ formæ, vel perfectio-
nis essentialis. Item nec per intensionem perfectionis præ-
existentis, quia formæ substantiales nō possunt intendi,
vel remitti, vt dictum fuit supra, di. 17. quæst. 5. (Alioquin
ad has posset esse motus) quod negat Philof. 5. Physic.

6 Si verō accipiatur creatura largē pro omni re crea-
ta naturaliter tunc aliqua creatura potest meliorari essen-
tialiter, scilicet omnis forma que suscipit magis & minus,
quia potest deduci de gradu imperfectiori ad perfectiorē
& hi gradus attenduntur secundum essentiam ipsius for-
mæ, vt patuit supra, di. 17. q. 5. cum ageretur de charitate.

7 AD PRIMVM argumentum dicendum quod
effectus qui produciuntur ex aliqua causa secundū eius totā
virtutem nō potest ab ea meliorari si agat ex neces-
sitate naturæ, nisi fortē melioratio proveniret ex me-
lioratione subiecti, sed si omnino agat liberē & non ex
necessitate potest effectum suum meliorare, quia nō oportet
quod a principio produceret ipsum secundum suma-
m perfectionis sibi possibilis, talis autē causa est deus,
quia non agit ex necessitate, sed liberē.

8 Ad secundum dicendum, quod vnaquæque res facta a
Deo bona est secundum se, non autē optima, imō melio-
rari potest, sed omnia simul dicuntur optima in compara-
tione ad vniuersum quod constituunt, talia enim produ-
cta sunt, sicut optimē congruebat vniuerso quod Deus
P 3 volebat